

Preporod Beneške Slovenije

Naša draga Beneška Slovenija ni neznana v svetovnih okvirih. Preučevali so jo znanstveniki svetovnega slovesa; opisujejo jo književnosti raznih jezikov in dežel, o njej pejejo pesmi napisane bodisi v našem, to je slovenskem jeziku, ali pa v italijanščini oziroma furlanščini. Clovek, ki živi v teh dolinah in hribih, naš beneški Slovenec, je vzbujal zanimanje in občudovanje. Tujci so poudarjali njegovo trdoživost, značajnost in druge vrline, ki so omogočile, da smo, čeprav zemljepisno in upravno-politično izolirani od svojega matičnega naroda in njegovih tokov oziroma vplivov, ohranili svojo dušo in značaj ter ostali Slovenci.

Sedaj po tolikih desetletjih velikega mrtvila, ko so ponekod že domnevali, da smo dokončno klonili in se asimilirali v italijanskememorju, pasmo spet priča izredno velikega zanimanja za ljudi in usodo naših krajev. V Beneško Slovenijo prihajajo najrazličnejši znanstveniki iz Ljubljane, tu gostujejo slovenska gledališča, o nas pišejo članki v drugih časnikih in publikacijah. V Beneško Slovenijo prihajajo knjige napisane v našem jeziku. Odkod to veliko zanimanje za Beneško Slovenijo, odkod procesi, ki kažejo, da se je začel pravi socialni in narodnostni preporod naših dolin in hribovskih vasi?

Menimo, da je to naraščajoče zanimanje za našo usodo in življenje spodbudilo več razlogov. Predvsem smo mi beneški Slovenci v narodnoosvobodilnem boju in v poznejših težkih letih ponovno vzdržali kot Slovenci, dokazali, da še živimo in da se hočemo še nadalje razvijati kot del slovenskega naroda. Velikega pomena je bila nadalje moralno-politična pomoč nove Jugoslavije, ki je zmeraj kazala zanimanje za usodo in življenjske perspektive tega najbolj zahodnega dela slovenskega narodnega telesa. Korenito pa so se slednjič spremenile tudi politične razmere okoli nas. Ozračje strahu in moralnega terorja, ki je v naših dolinah in hribovskih vaseh vladalo do pred nekaj leti, je zamenjala večja strpnost in pripravljenost oblasti na dvogovor in sporazumevanje z našimi ljudmi in njihovimi organizacijami.

Novo ozračje in večja demokratičnost odnosov in razmer v Italiji, so seveda močno povečali narodnostno osveščenost beneških Slovencev. Nastali so skratka boljši in ugodnejši pogoji za rešitev

raznih vprašanj, ki nas še zmeraj dušijo in ovirajo v našem razvoju. Preporod v naših dolinah in hribih je torej treba razumeti predvsem v tem smislu, da se slednjič začno učinkovito reševati številni življenjski problemi Beneške Slovenije.

Spisek naših zahtev in potreb pa je obširen in boleč. Predvsem terjamo, da obljube in formalna priznanja naših pravic zamenjajo konkretna dejstva in rešitve. Dežela Furlanija-Juljska krajina nas mora obravnavati enako kot naše brate na Tržaškem in Goriškem, saj smo vsi skupaj del slovenskega naroda; istemu narodu pa je po naravnih in božjih zakonih nedopustno dajati različni status in mu priznavati različno stopnjo oziroma obseg pravic. Ni dovolj, če predsednik deželnega odbora dr. Alfredo Berzanti priznava, da tudi v videmski pokrajini živimo Slovenci, marveč je zanje potrebno predvsem kaj storiti. Pristojnosti naše dežele so morda res omejene, toda so vendar toliko, da bi lahko napravila kakšno konkretno dejanje v korist oziroma za socialno in narodnostno zaščito Beneške Slovenije.

V okviru pravic, ki jih terjamo, je izrednega dejala bi življenjskega pomena, dovoljenje za vzgojo naših otrok v slovenskem jeziku, pa za uporabo našega jezika v javnem življenju. Izredno boleče in slabe so nadalje razmere na gospodarskem področju. Že z življenjsko uporabo sedanjih zakonov (na primer zakona o gospodarski in finančni pomoči pasivnim gorskim področjem v državi), bi bilo izseljevanje iz naših vasi mogoče zmanjšati, če ga v sodobnem svetu že ni moč povsem preprečiti. Rojakom, ki delajo v tujini, pa bi morale oblasti posvečati večjo skrb. Ni dovolj, če jih poznajo in pozdravljajo samo na slovesnostnih ob Dnevu emigrantov, marveč bi jim morale v dogovoru z vladami dežel, kjer so zaposleni, zagotoviti tudi pravice na področju dela, bolniškega in življenjskega zavarovanja, in podobno.

Narodnostno osveščanje naših ljudi, ta preporod, ki ga z zadoščanjem in zadovoljstvom beležimo, bo ostalo zapisano v zgodovini samo v primeru, če bomo dosegli izpolnitev najvažnejših zahtev in pravic Beneške Slovenije. Naš nastop pa bo lahko uspešen, če bomo tudi prihodnje ohranili svojo enotnost, na osnovi skupne etnične pripadnosti k slovenskemu narodu.

PO NAŠIH DOLINAH IN VASEH

Vedrina kljub slabim gospodarskim in socialnim razmeram

Naraščajoče težnje, da bi globlje preučili preteklost in slovenski značaj naših krajev - Slovenski politični predstavniki iz Trsta naj pridejo tudi k nam

Na pragu pomladi smo spet obiskali nekaj naših vasi in se pogovarjali z domačini o tem in onem, kar zadeva naše življenje in skupne težnje. Pomlad je tu mišljena bolj v simboličnem smislu, zakaj zunaj je vendar še prava zima. Toda v Beneški Sloveniji je toliko novega in naši ljudje se prebujajo, tako da se zdi, da nad dolinami in visoko v hribih Benečije sije sonce nove pomladi in vsestranske odjuge.

Nekaj simboličnega je bilo že pri odhodu iz Vidma, ko smo visoko pred nami zrlí zasnežene vrhove Matajurja, Kana in Krna. Gorski vršaci stoje strmo in nepremakljivo že toliko zgodovinskih obdobij; in tako kleni in stanovitni so tudi naši ljudje, tu v dolinah in hribovskih vaseh Beneške Slovenije.

Potrebno bi bilo veliko časa, morda kar celo leto, če bi hoteli obiskati vseh približno 180 vasi in zaselkov v Nadiskih dolinah, v dolini Tera in v Reziji. Tokrat smo potovali iz Vidma v Špeter Slovenov in dalje prek Azle in Sv. Lenarta po rečanski dolini do Les, Klodiča in Kolovrata. Vmes smo se pogovarjali s starimi znanci, bralci in prijatelji « Matajurja », potem pa se po drugi poti, v dolini, kjer gorski svet Slovenske Benečije prehaja v furlansko ravnino, vrnili v Videm.

Visoko v hribih, v Krasu, so zadovoljni — so dejali — zaradi uspelega praznika Sv. Neže. Sicer pa življenje teče po ustaljenem ritmu. Emigranti se tudi tu po nekajtedenskem obisku pri svojih družinah vračajo na tuje; največ v Nemčijo, Švico in v Francijo. Vas bo tako še bolj prazna in tiha. Spodbudno pri vsej tej žalosti je to, da domačini, ki delajo na tujem, niso pozabili svojega jezika. Zmeraj vzamejo s seboj nekaj gramofonskih plošč ali magnetofonskih trakov z našimi, slovenskimi napevi in pesmimi.

Pogovori so se nadaljevali v Lesi pri Klodiču, kjer se tudi ubadajo z najrazličnejšimi problemi. Že osem let jim pristojni organi oblasti na primer obljublajo kanalizacijo, pa je doslej ostalo vse samo pri zagotovilih oziroma obljubah. Sicer pa so tudi tu za-

vedni Slovenci. « Materin jezik je naše največje bogastvo », pravijo, « in moramo ga za vsako ceno ohraniti ». Sedaj težijo, da bi globlje, temeljiteje in podrobneje preučili svojo preteklost, običaje in kulturo. Poudarjajo, da imajo v Lesi pri Klodiču razne arhive, ki govorijo o tej vasi samo od leta 1911 dalje. Zato bodo pregledali razne stare listine v Špeteru Slovenov in v Sv. Lenartu, ki se nanašajo tudi na stara obdobja, tako pomembna za Beneško Slovenijo. Gre za dobo Longobardov in obdobje Beneške republike.

V Stoblanku so na pobudo domačega župnika in s pomočjo oblasti zgradili udobno in prijetno dvorano za razne prireditve. Toda za sedaj še sameva. Morda bo v njej kmalu gostovalo gledališče iz Nove Gorice. V Slovenski Benečiji ni večjih domačih ansamblov ali igralskih skupin. Vasi so skoraj povsod prazne. « Ubija me samota v teh hri-

Vasi dreške občine so razvrščene v kolobarju sredi hribov, kakor v kakem amfiteatru in ena teh je Kras, ki jo vidimo tukaj na sliki

bih », je dejal med pogovorom domačin iz občine Drenkija (ali Dreka). Zato tako rad hodi v dolino, v Videm ali Čedad, kjer lahko prisluhne utripu ulic in življenjski radosti mladih. Povedal je, da je štela vas Kras 1947 leta 750 prebivalcev, sedaj pa jih je ostalo le še 260.

Na potovanju nismo srečali mnogo ljudi. Številne hiše so prazne, šole imajo samo po nekaj učencev. Toda

ljudje, kolikor jih je ostalo in tudi tisti po svetu, so ostali zavedni. To ljudstvo bo še živelo. Naj pridejo tudi slovenski poslanci oziroma deželni svetovalci iz Trsta in se prepričajo o tem. Naši beneški Slovenci jih bodo sprejeli hvaležno in z odprtimi rokami. Čas je namreč, da se tudi na tej zemlji predstavijo našim ljudem slovenski politični predstavniki in naše, slovenske politične organizacije.

TUDI KRI ZDRUŽUJE NARODE

Srečanje krvodajalcev treh obmejnih dežel v Trbižu

Prihodnje srečanje se bo vršilo v Sloveniji ali pa na Koroškem - Kulturni del programa so izvajali v italijanskem, slovenskem in nemškem jeziku

V nedeljo pred božičem je bilo v Trbižu na več krajih videti vihrati jugoslovan-

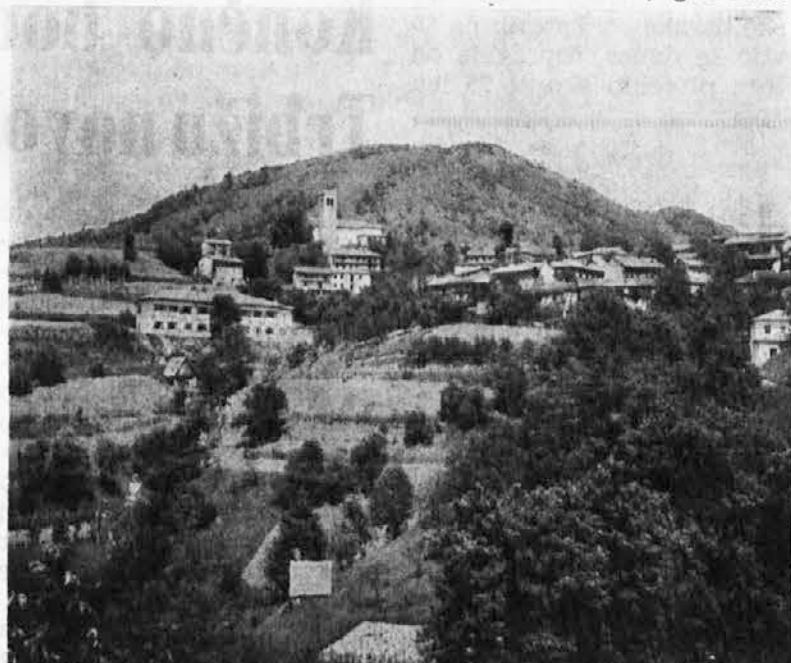
ske, avstrijske in italijanske zastave. Mesto so v tako svečano podobo pripravili organizatorji prvega srečanja krvodajalcev obmejnih krajev Italije, Jugoslavije in Avstrije.

To prvo srečanje je organizirala italijanska organizacija za zbiranje prostovoljnih krvodajalcev FIDAS z namenom, da se na takih srečanjih izmenjajo izkušnje o organizaciji in zbiranju prostovoljnih krvodajalcev vseh treh dežel. Taka srečanja bodo verjetno postala sedaj tradicionalna in bodo izmenično v Italiji, Jugoslaviji ali pa v Avstriji.

Tega pomembnega srečanja se je z jugoslovanske strani udeležilo 15 organizatorjev Rdečega križa in pro-

stovoljnega krvodajalstva in precej tudi iz koroške strani. Slavnostni del se je vršil v prostorih občine Trbiž, kjer je krvodajalce sprejel trbiški župan dr. Di Gallo, nadalje podpredsednik federacije FIDAS za Italijo Giovanni Faleschini in drugi številni predstavniki dežele Furlanije-Juljske krajine in drugi.

Zaključna slovesnost pa je bila v hotelu Nevada v Trbižu. Srečanje je bilo nadvse prisrčno, zlasti je bilo razveseljivo dejstvo, da so organizatorji za kulturni del programa poskrbeli, da so ga izvajali v italijanskem, slovenskem in nemškem jeziku. Vsem prostovoljnim krvodajalcem so podelili tudi lepe krvodajalske značke.

GORENJI TRBILJ - V tej naši zakotni hribovski vasi pod Kolovratom se je rodil slavni filozof Jakob Štelin, po katerem nosi ime videmski licej

IZ NADISKE DOLINE

V Špetru razpravljali o problemih Nadiške doline

Sestanka so se udeležili župani, gospodarstveniki in politični zastopniki Industrializacija, razvoj kmetijstva in turizma naj bi zaustavili emigracijo

V nedeljo, dne 19. t.m. se je vršil v Špetru sestanek, katerega se je udeležilo kakih 200 ljudi, med temi tudi župani Nadiških dolin, gospodarstveniki in politični zastopniki. Sestanka so se udeležili tudi predsednik deželne odbora Berzanti, predsednik pokrajine Turello, senator Pelizzo, deželna svetovalec Romano in Del Gobbo in pokrajinski odbornik Zardi.

Že v uvodnem govoru, ki ga je podal domačin Romano Specogna, so bili poudarjeni razni problemi, ki najbolj tarejo prebivalstvo hribovskih vasi in dolin, to je v prvi vrsti emigracija in da bi bilo zato nujno potrebno ustvariti na domačih tleh primerne industrije, ki bi mogle zaposliti ljudi in bi se na ta način izboljšalo ekonomsko stanje, ki je danes, posebno v nekaterih občinah, silno žalostno.

V diskusijo, ki je sledila, so posegli skoraj vsi župani, in vsak je povedal probleme svoje občine. Vsi so poudarjali potrebo po kmetijskih strokovnjakih in tehnikih, ki naj bi pomagali z nasveti pri vpeljavi novih agrotehničnih ukrepov, primernih za tamkajšnje kmetijstvo, ki bi ga lahko izkoristili v večji meri. S tem v zvezi bi bilo potrebno nuditi tudi več sredstev na osnovi zakona št. 614, ki nudi pomoč nerazvitim hribovskim področjem.

Ob koncu je bilo precej povedanega o potrebi ustvaritve »proste cone« vsaj za

določeno blago. Čedadski župan, senator Pelizzo je predlagal, naj bi se industrija centralizirala v Ceda-du in ne kje drugje v Nadiški dolini (dejal je, da nekatere občine ne morejo vzdrževati niti cestarja) in da naj bi se zato ukinitve sedanje občine in naj bi se ustanovil konzorcij, da bi se znižali upravni in drugi stroški.

Predsednik deželne odbora Berzanti je ob koncu

IZ REZIJANKE DOLINE

Zaradi hudega mraza počile vodovodne cevi

Pretekli teden, ko je tudi nad Rezijansko dolino posijalo sonce in je prišla odjuga, so v Osojanih popokale vodovodne cevi, kar je povzročilo mnogo težav, ker so zamrznjeni tudi vsi potočki in so ostali ljudje brez pitne vode. Zelo prizadeta je tudi šola, ker se ne more vršiti v njej pouk in so se zato morali preseliti v župnišče.

Novo vodstvo v lokalni lovski sekciji

Pred nedavnim so se sestali v Ravenci lovci lokalne lovske sekcije, da so izvolili novo vodstvo. Za člane odbora so bili izvoljeni Antonio Tosoni, Pericle Beltrame, Francesco Copetti, Giovanni

zasedanja obljubil, da se bo zavzel za rešitev najvažnejših problemov, ki so mu jih predložili župani in drugi krajevni predstavniki. Kar se tiče pomoči pasivnim gorskim področjem, je sporočil, da je vlada že nekaj nakazala za prve najnujnejše potrebe, v kratkem bo poskrbljeno pa še za izvedbo drugih del, posebno za ureditev cestnih mrež, napeljavo kanalizacije, vodovodov in turističnih naprav.

Bobaz, Lionello Razza, Guido Micelli in Claudio Perissutti; za predsednika sekcije Antonio Tosoni, za podpredsednika Lionello Razza, za tajnika pa Peicle Beltrame.

Po prizadevnosti lokalne lovske sekcije so spustili v gozdove okoli Liščec, Osojan in Stolbice 48 divjih zajcev, ki so jih nabavili na Poljskem.

ATHEN

Predsednik deželne skupščine obiskal Ahten

Pretekli teden je na povabilo občinske administracije obiskal Ahten predsednik deželne skupščine prof. Ribezzi. Občina ga je povabila, da so skupaj z njim razpravljali o nekaterih problemih, ki so nujno potrebni rešitve. Največ govora je bilo o potrebi gradnje novega občinskega sedeža, kajti sedanjí je dotrajan in neprimeren za urade. Mnogo poudarka pa so dali tudi skrajno nujni potrebi gradnje novih ljudskih hiš, kajti Ahten, kot vemo, je bil med vojno zelo požgan in so takrat za silo namestili nekatere družine brez strehe v »švicarske barake«, v katerih pa živijo še danes, čeprav je od tega preteklo skoraj 25 let.

IZPOD KOLOVRATA

Iz občinske seje

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta so sklenili, da bo tudi občina Grmek stopila v konzorcij za turistične ceste. Nadalje so tudi odobrili načrt za gradnjo novega športnega igrišča za košarko v Lesah in načrt za napeljavo centralne kurjave na sedežu občine. Svet je nazadnje tudi privolil za vstop v konzorcij za industrijsko cono čedadskega okoliša in imenoval dva

svojega zastopnika v novem tajniškem konzorciju z občino Dreko.

Obmejni prehod Skale spet odprt

S 15. januarjem so spet odprli za promet obmejni prehod druge kategorije v Solarjih v občini Dreka. Zaprti so ga za nekaj časa zaradi, ker sta dež in sneg razrila ceste, sedaj je pa zopet vse popravljeno in promet za pešce se vrši redno.

IZ TERSKE DOLINE

Važna konferenca v Brdu o kmetijskih vprašanjih

Oblasti naj bi hitreje dajale razne prispevke in podpore za razvoj kmetijstva

Pretekli teden se je vršila v Brdu zelo važna konferenca za kmete, na kateri so razpravljali o prispevkih, ki jih nudita država in dežela na podlagi novih zakonov o pomoči nerazvitim hribovskim krajem. Naši ljudje namreč ne poznajo dovolj teh zakonov in zato tudi ne prosijo pomoči, ki jo lahko dobe od države ali dežele, da se zboljša njihovo ekonomsko stanje.

Konferenca se je vršila v dvorani Centra za kulturne raziskave, uradni govor pa je imel kmetijski izvedenec Ottavio Vazzza, ki je tudi podžupan brdske občine in torej dober poznavalec težkih razmer, v katerih se nahajajo vse hribovske vasi. Poudaril je med drugim, da je težko valorizirati hribovsko gospodarstvo predvsem zaradi prevelike razkosanosti zemljišč in da prav zaradi tega tudi ni mogoče obdelovati zemlje v Julijskih Predalpah s stroji. Obrazložil je tudi koliko koristi prinašajo združni hlevi. Ob koncu pa pojasnil tudi nekatere deželne zakone, ki predvidevajo direktnim obdelovalcem zemlje razne prispevke in podpore, če izboljšajo higijenske naprave, popravijo stare hiše ali če zgrade nove.

Gozdni požar v Muzcih

V gozdovih okoli vasi Muzci in Ter je prišlo pred dnevi do hudega požara. Kako je prišlo do ognja, še niso ugotovili. Na pomoč so morali klicati gasilce iz Vidma, ki so s pomočjo domačinov po več urah dela zadušili plamene. Škoda je precej velika.

Dobro uspela »sagra« sv. Antona

V nedeljo, dne 19. tega meseca, so imeli v Brdu vaški praznik ali »sagro« svetega Antona, ki je patron te

IZ KANALSKE DOLINE

Končno bodo zgradili v Trbižu novo osnovno šolo

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta so soglasno sprejeli vse točke dnevnega reda, katerega najvažnejša je bila seveda ona, ki zadeva gradnjo novega šolskega poslopja v Trbižu, ki bo stalo 160 milijonov lir in bo v celoti v breme državi. Občina je dala na razpolago zemljišče, kjer bodo sezidali novo osnovno šolo in sicer v ulici Vittorio Veneto, to je tik ob novi srednji šoli.

Kot vemo, se je trbiška občina borila celih 12 let, da je končno dosegla državni prispevek, ki ji je bil dan na podlagi zadnjega zakona o

vasi in zavetnik emigrantov. Popoldne se je vršila tudi procesija okoli hriba, na katerem stoji brdska cerkev, po končanem cerkvenem obredu pa so se ljudje zbrali po vaških gostilnah in v Zadrženem domu in praznovali dolgo v noč. V Brdu je prišlo tega dne mnogo emigrantov

in njihovih svojcev tudi iz sosednih vasi. Nekateri so se tudi že poslovili od znancev in sorodnikov, kajti januar gre h kraju in nešteti emigranti bodo že v teh dneh morali zapustiti svoje domove in oditi v inozemstvo, kjer jih čaka delovno mesto.

IZ KRNAHTSKE DOLINE

Najlepše jaslice so imeli v Nemah

Pokrajinska ustanova ENAL (Ente nazionale assistenza lavoratori) je organizirala tudi za letošnji božič, tokrat že trinajsti natečaj za najlepše jaslice.

Posebna komisija, ki so jo sestavljali ne samo predstavniki škofije, ampak tudi pokrajinska ustanova za turizem (EPT), slikarji in direktor pokrajinske ustanove ENAL, je pregledala mnogo jaslic: na domovih, po cerkvah in šolah.

Jaslice v cerkvi so bile najlepše v Nemah in sicer v cerkvi sv. Gervazija in Protazija, na drugem mestu pa so bile jaslice v videmski stolnici, na tretjem pa one v Gonarsu.

Gradnje velikega združnega hleva na Bonah pri Brezjah

Čim bo vreme dovolj ugodno, bodo pričeli na Bonah, veliki planoti pri Brezjah v tipanski občini, z gradnjo modernega združnega hleva, ki bo lahko sprejel pod streho 500 glav goveje živine. Tako velikega hleva ni nikjer v naši okolici (dolg bo več kot 100 metrov) in zato je že sedaj zanj veliko zanimanja. Tu bodo

gojili živino po najmodernejših kriterijih izkušeni živinorejci. Kot vemo, je tudi iz občine Tipana večina mož po svetu za kruhom, njihove žene se pa trudijo doma največ z živinorejo. Ko bo hlev dograjen, bo ta trud odpadel, saj bodo lahko redili v njem živino cele občine. Bone so pa tudi zares zelo primeren kraj za postavitev tako velikega hleva, ker je naokoli dosti ravnine in tudi voda je blizu in seveda tudi dosti dobre planinske krme, ki gre kravam posebno v slast.

Pogozdovanje goličav

Te dni pripravljajo vse potrebno za pogozdovanje nekaterih goličav v Tipani in sicer bodo pogozdili najprej okoli Golovja blizu hriba Cezelin, ki meji na Črnejo. Zasadili bodo več tisoč smrečic, ki se bodo razrastle, če jih ne bodo preveč neusmiljeno izsekavali, v lepe gozdove.

KRATKE NOVICE

TRBIZ - Zvedelo se je, da je dežela dodelila trbiški občini prispevek za gradnjo športnega igrišča, ki bo stal vsega skupaj 40 milijonov lir. Za del stroškov bo občina poslala posojilo.

PODBONESEC - Dne 22. decembra je umrl po kratki bolezni 82-letni Gino Birtig. Pokopali so ga na domačem pokopališču v spremstvu velike množice ljudi iz bližnjih in oddaljenih krajev.

KRNAHTA - Arialda Vannossi (Tarvižanka), ki je bila več kot trideset let po svetu za zaslužkom, se je letos vrnila v domačo vas, da bo tu preživljala med svojci zaslužen pokoj. Zgradila si je tudi lepo in moderno hišo.

PROSNID - Macorig Mario, ki se je svojčas ponesrečil na delu in je sedaj invalid in se zelo težko preživlja s podporo (150 lir na dan), se zahvaljuje vsem, ki so mu do sedaj pomagali v hudih stiskah in prosi še za nadaljnje razumevanje. Njegov naslov je: Macorig Mario, Prossenico, 114 33040 Taipana (Udine).

TAVORJANA

Župan pri deželnih oblasteh

Tavorjanski župan Giuseppe Piccaro je obiskal pretekli teden več deželnih odbornikov. Dr. Masuttu, ki je prisednik za javna dela, je obrazložil vse pereče probleme, ki se tičejo javnih del, prisedniku za šport D'Antoniju pa je povedal, da bi bilo potrebno zgraditi novo športno igrišče. Ob koncu svojega obiska se je razgovarjal tudi z Devetagom, prisednikom za zdravstvo in higieno, in tudi tega prosil, naj posreduje za prispevek, s katerim bi mogli zgraditi nov zdravniški ambulatorij v Montini.

Regulacija Bistre

Pokrajinska ustanova za hribovsko gospodarstvo (Ente provinciale di economia montana) v Vidmu je dala v zakup dela za regulacijo Bistre (Chiaro). Za ta dela bo potrebno potrošiti 15 milijonov lir in jih bo v

NAŠI ZGODOVINSKI SPOMENIKI

Landarska jama - nekdanja trdnjavica nadiških Slovencev

Vklesane črke v stopnicah niso samo kamnit dokaz, da tu že tisoč let žive Slovenci, ampak so tudi del naše zgodovine

Napotil sem se čez most pri vasi Lipa, prekoračil Nadižo in se znašel na njenem desnem bregu. Kmalu nato sem prispel v vasico Tarčet, od tam pa je še pol ure hoda po cesti do vasi Landar. Tu sem pustil avtomobil, čeprav cesta od mostu čez Nadižo pa do vasi Landar ni asfaltirana, vendar je le prevozna za avtomobile.

Od vasi Landar do vhoda v jamo je še kakih deset minut peš. Lepa pešpot se vije skozi goščavo pod previsnimi skalami in zlato popoldansko sonce je sijalo, ko smo obstali sredi gozda in blaženega miru. Nenadoma smo visoko gori, v nedostopnem skalovju iznad globokega prepada zagledali starodavno zidovje pri vhodu v jamo, ki je bila od spodaj videti kot lastovičje gnezdo. Pomislil sem takoj, kako bomo prišli gor, saj bi zato morali postati alpinisti. Toda odgovor na to vprašanje je bil takoj pred nami: za bližnjim ovinkom se je nenadoma pred nami strmo dvignilo kvišku natanko sto petnajst stopnic, vsekanih v živo skalo. Toda te stopnice niso bile vsakdanje in navadne stopnice. To so bile namreč stopnice, ki jih je bila pred tisoč leti vsekala roka slovenskega kamnoseka in stavbarja. Na dokaz za to ni bilo treba dolgo čakati. Na eni izmed stopnic je bilo namreč moč jasno razbrati pred tisoč leti vklesan napis:

FECI FARE MATIA TOMATIC PER MIA DEVOZIONE 1001

Ko je torej mojster Matija Tomatič leta 1001. vklesal v živo skalo sto petnajst stopnic do božjega hrama v naravnih jami, danes Landarski jami, si gotovo ni mislil, da bodo njegove vklesane črke in besede preživele tako dolgo vrsto let in da bo ta njegova znamenita stopnica po tisočih letih ne samo kamnit, temveč stvaren, zgodovinski dokaz, da naseljujejo te kraje Slovenci že več kot tisoč let in da so še vedno tukaj. Med razmišljanjem o mojstru Tomatiču pa

Na sliki vidimo znamenito Landarsko jamo, kamor so se nadiški Slovenci zatekali pred Huni in Turki. Dobro je vidna tudi krušna peč pred vodom v votlino

sem se spomnil, kako so le hodili slovenski romarji pred letom 1001. v cerkev sv. Ivana v Čeli, saj je iz zgodovinskih virov znano, da obstaja v jami slovenska cerkev že od leta 850.0 tem nam pričajo še danes sledovi vrtoglave poti, po kateri so naši predniki pravzaprav plezali v cerkev in so prihajali vanjo precej višje kot sedanje stopnišče v jamo.

Med takšnim in podobnim premišljevanjem sem se spostljlivo vzpenjal po stopnicah, po katerih je zagotovo hodilo že toliko in toliko rodov slovenskih romarjev, vernikov, pa tudi vojščakov, saj jim je Landarska jama v nedostopnih višinah ne nudila samo varnega zavetja, temveč tudi odlično obrambno točko in zatočišče pred vsakovrstnimi nevarnostmi.

Na vrhu stopnic smo zadeli ob velika železna vrata in že se je v naših rokah znašel ogromen ključ, ki smo ga dobili v župnišču vasi Landar. Takoj pri vhodu sem zagledal spet v kamen vklesano letnico 1001., ki mi je povedala,

da so že takrat zgradili ogromno vhodno zidovje pri vstopu v jamo z dvema obokoma za odtok podzemeljskih voda in obokom za vhod v jamo pod cerkvijo. Na levi ob vhodu pa se odpirajo še ena vrata, ki vodijo v odprto preddverje, odkoder je čudovit razgled po Nadiški dolini. Tu je bilo videti tudi iz opek zidano, zdaj že razpadajočo peč, še vso črno od stoletnih saj in dima. Semkaj so ne namreč prebivalci Nadiške doline zatekali pred sovražniki, ki so divjali po dolinah, saj je znano, da so tod plenili Huni, kasneje Turki in različne soldateske in beneški Slovenci so bili takrat v Landarski jami zares na varnem. V peči iz žgane opeke so si pekli kruh in kuhali, vodo pa jim je dajal potoček, ki je curiljal, skozi jamo. Zato ni nič čudnega, če se je o Landarski jami spletlo nešteto legend in pravljic, najbolj znana pa je pravljica o slovenski kraljici, ki jo je oblegal v jami sam hunski kralj Atila. Zanimivo je, da je ta pripovedka še danes zelo razširjena med slo-

venskimi in furlanskimi kmeti, v slovenski književnosti pa je našla svoj edinec v pesnitvi Antona Aškercja pod naslovom «Kralj Atila in slovenska kraljica».

Preden sem vstopil v cerkev sv. Ivana, mi je oko obstalo še na nekem napisu. In prebral sem ga. Zapisano je bilo:

MAISTER ANDRE VON LACK IAR 1477

Na videz je to nerazumljiv napis, preveden v današnji jezik pa mi je sporočal, da je cerkev sv. Ivana v Čeli sezidal leta 1477. mojster Andrej, doma iz Škofje Loke na Gorenjskem.

Končno sem vstopil v cerkev samo, ki je morda edinstven arhitekturni spomenik na svetu. Ni je namreč toliko gradila človekova roka kot narava sama. Kajti mojster in graditeljji so izkoristili naravni ambient, kraško jamo.

Pri vsem tem pa me je vznemirjalo drugo vprašanje: kako to, da so beneški Slovenci pred pet sto leti rajši poklicali mojstra Andreja iz Škofje Loke, namesto da bi si poiskali arhitekta in graditelje podisi v Italiji, kjer jih je bilo nemalo in so bili tudi slavni, ali pa celo v Furlaniji, ki je imela v tistem času tudi nekaj dobrih arhitektov. Rajši so namreč poklicali mojstra iz tak hote ali nehote spet potrdili svojo nacionalno pripadnost in povezanost s Slovenijo.

Ko sem se v mraku že spet spuščal po stopetnajstih, tisoč let starih stopnicah, sem razmišljal, kako so bile pred pet sto leti delovne in ustvarjalne vezi med Benečijo in Slovenijo tesne.

In prav zato lahko upamo, da Landarska jama, ta najpomembnejši in najlepši kulturnozgodovinski spomenik v Beneški Sloveniji ne bo več tako osamljena.

Jadranski koledar 1969

Založništvo tržaškega tiska je tudi letos izdalo izredno zanimiv Jadranski koledar za leto 1969. To je obsežen in pester letopis, ki prinaša zanimive prispevke z vseh področij, kjer žive Slovenci v Italiji, članke iz njihove zgodovine in še posebno poročila o njihovem sedanjem prizadevanju za dosego narodnostnih pravic in vsestranske enakopravnosti. Naj naštejemo le nekaj naslovov iz koledarskega kazala: Gospodarstvo Trsta in Slovenci, Nekaj statistik o slovenskem šolstvu na Tržaškem, Po volitvah v Italiji, Mednarodni turizem in goriško gospodarstvo, Hranilnica in posojilnica v Sv. Križu pri Trstu, Literarno delo Andreja Budala, Ob 40-letnici razpusta Združene zveze v Trstu, Dnevnik beneškega Slovence, Protikoncilske tendence proti rabi slovenskega narječja vernikov v videmski nadškofiji, Partizanska bolnišnica «Zalesje» v Brkinih, Ob stoletnici prvega slovenskega kulturnoprosvetnega

društva v Standrežu, Nekdanje in današnje Barkovlje, O Marini Slovenki iz Dekanov pri Kopru, Kako govorijo v Golcu v slovenski Čičariji, Dokumenti in borbe za narodnostne pravice Slovencev pod Italijo, Seznam slovenskega tiska na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji itd. itd.

Naštevanje bi lahko še nadaljevali, kajti vsebinsko koledarja je skoraj neizčrpna, seznam sodržnikov je tako obširen, da so napolnili več kot 300 strani debelo knjigo s članki, leposlovnimi spisi, spomini, dokumenti, poročili, nasveti in raznimi drugimi prispevki, ki jih bogatijo še številne fotografije in risbe, medtem ko naslovno stran krasi posnetek kraške ohceti po starem običaju v Velikem Repnu.

Skupaj s koledarjem, katerega lahko naročite tudi na našem uredništvu (Videm - Via S. Daniele, 88) boste prejeli še zbirko knjig Mladinske knjige in Prešernove družbe.

Za naše delo

KAKO ODPRAVIMO BRADAVICE NA SESKIH KRAVJEGA VIMENA

Enostavno, poceni in brez bolečin odstranite bradavice na seskih kravjega vimena z navadnim kvasom, kakršnega uporabljate za peko kruha. Vime dobro očistite in pustite mesto okoli bradavic, kamor bo prišel kvas, nekoliko mokro, da se bo bolje prijel. Kvas dobro premesite, če je pretrd, tudi z vodo omeščajte, nakar ga denite okoli bradavice tako debelo, da bo bradavica popolnoma pokrita.

Kvas mora ostati nekaj ur na bradavici. Čez par dni bo bradavica sama odpadla, ne da bi pustila kako rano. Če je pa bradavica izredno debela, pri prvem poizkusu ne boste imeli uspeha, zanesljivo pa je pri drugem.

Najlažje boste odpravili bradavice pred otelitvijo, ko krava nima mleka. Brez nadaljnega pa jih lahko odstranite tudi v dobi molznosti krave. Ker mora krava po naložitvi kvasa okoli bradavice nekaj ur stati, bo najboljša,

če pri kravah, ki nimajo mleka, naložite kvas pred krmljenjem, v primeru pa, da krava molze, pa takoj po molži.

DELO V VINSKI KLETI

Meseca februarja morate posebno paziti na čistost prostora in posode za vino. Kdor je vino že prodal, naj gleda, da se prazni sodi ne navzamejo škodljivih duhov. Sode zažveplamo tako, da na vsak hektoliter prostornine v njih zažgemo tri grame žvepla. Obročje je dobro enkrat na leto prebarvati z minijem, da ne zarjave. Kdor ima še vino v kleti, naj večkrat preskuša njegovo stanovitnost. Bela vina se čistijo, ako jim dodamo na hektoliter 15 gramov tanina, ki ga prej posebej raztopimo v mlačnem vinu, nato pa ga vlijemo v sod. Pazite tudi na toploto. Temperatura kleti naj bo vedno okoli sedem stopinj.

Vid Vremec

"Kobariška republika"

Že čez nekaj dni po opisanih dogodkih so zasedli Nemci večja središča, med temi Videm, Bovec in Tolmin. Na Kobariško pa niso vstopili zaradi nastanka «kobariške republike», o čemer je šel glas po vsej Primorski. Ljudstvo je skovalo zanjo tako ponosno ime v priznanje partizanske iznajdljivosti in moči. Ta kraj so izbrali tudi največji partizanski vojaški in politični voditelji za pripravo pomembnih srečanj in dogodkov.

14. septembra so sklicali na posvet vojaške in civilne funkcionarje v vas Svino, da bi se pogovorili zaradi osnivanja nastajajočega kobariškega partizanskega bataljona in njegovega štaba. Na posvetu so imenovali Franca Uršiča-Jožka, izkušnega hrabrega borca, za komandanta, Franca Černuglja-Zorka za komisarja in Volariča za štabnega načelnika. Nekaj dni pozneje so domači borci in aktivisti predlagali za nov bataljon ime «Andrej Manfreda», v počastitev protifašističnega organizatorja iz Kobarida, ki je po dolgih letih zaporne kazni žrtvoval svoje življenje 7. julija 1943. leta v fašističnih ječah. Predlog je bil sprejet z navdušenjem.

V drugi polovici septembra so politični in vojaški organi prizadevno pripravljali partijsko konferenco za osvobodena območja. Za kraj te prve javne konference članov KPS so izbrali Borjano, vasico pri Kobaridu. V njeni okolici so nekaj dni pred začetkom konference krožile partizanske patrulje z nalogo, da bodo zagotovile varno delo zbranim udeležencem.

Na tej važni konferenci so prisostvovali med drugimi vojaškimi in političnimi voditelji tudi Franc Leskošek-Luka, Dušan Kveder-Tomaž, dr. Joža Vilfan, Jože Primožič-Miklavž, člani okrožnega in okrožnega komiteja KPS na Tol-

minskem in približno 80 komunistov, članov terenskih in vojaških organizacij komunistične stranke.

Sekretar okrožnega komiteja Peter Skalar je začel konferenco v prostorih okrašene osnovne šole. S prepričljivo besedo je opisal najvažnejša politična in druga vprašanja ter bodoče naloge, pred katerimi so bili v tistem viharnem času.

Za njim je spregovoril dr. Joža Vilfan o zgodovinskem pomenu svobodnih volitev v organe prve ljudske oblasti in nakazal naloge za njihovo konkretno izvedbo.

Dušan Kveder-Tomaž je podrobno razčlenil vojaški položaj doma in v svetu ter zlasti poudaril potrebo, da se mobilizirajo vse razpoložljive sile na NOV proti sovražniku, ki je prežal od vseh strani.

Končno je spregovoril Franc Leskošek-Luka o bodočnosti tolminske dežele.

Nato se je razvila plodna razprava s kritično oceno opravljenega dela. Iz besed udeležencev na konferenci je izzvenela odločna zavzetost, prevzeta z revolucionarnim žarom za izpolnitev prevzetih obveznosti (8).

Osvoboditev političnih zapornikov iz videmske ječe

V videmskih zaporih se je nahajalo že pred italijansko okupacijo in ob njej večje število političnih zapornikov slovenske narodnosti, ki so nestrno čakali razpleta nastalega položaja. Bili so iz raznih krajev s Kobariške in Tolminske, kjer se je osvobodilno gibanje že od leta 1941. dalje razmahnilo v pravcati upor.

Tedanja podoba vse dežele v vrenju je bila kot bruha-joč ognjenik. Po italijanski kapitulaciji so bivši italijanski vojaki slovenske in hrvaške narodnosti, politični interniranci in kaznjenci, katerim je uspelo ubežati se na prostost, pešočili cele dneve in noči ali se vozili s priložnostnimi vlaki in kamioni proti domačim krajem iz oddaljenih italijanskih mest in pokrajin.

za naše mlade bralce

LUNA IN ŽABICA

Kako je nastala marjetica...

(Narodna pravljica)

Presveti Devici je posvečenih mnogo cvetlic polja in travnikov, gozdov in livad. Ali pred vsemi nosi ena njeno ime in to je marjetica.

Morda ne poznate ljubke cvetke s tem imenom; skoraj v vsaki deželi ima drugo ime — razširjena je, izvzema Avstralijo, po celi zemlji. Ali če vam povem, da se ji pravi tudi riglec ali iskrica, porečete brez dvoma: « Ah, saj to pa poznamo! To je ona mala zvezdnata cvetka, ki ima v sredi rmen cvetni krožček, obdan od dolgih, ozkih, belih lističev, kateri stoje v ličnem zelenem košku in kažejo večkrat rožnat rob. Raste povsod po travnikih, kraj potov in zlasti pomladi po vrtovih, kjer se zgrinjajo zelene trate... »

Vidite, to je torej marjetica in sedaj naj vam še povem, kako je nastala...

Presveta Devica je sedela nekega zimskega dne v mali sobici v Nazaretu in šivala, dočim je sveti Jožef, rednik božjega dečka Jezusa, pridno rabil žago in stružec; kakor veste, je bil tesar.

Jezušček je slonel svoji božji Materi na kolenu in si je neizrečeno želel kake cvetke, da bi se igral z njo; rožice so bile namreč njegova najljubša igrača.

Toda Marija božjemu detetu ni mogla spolniti želje. Zunaj je bila zima, in polje in travnik sta stala prazna in gola. To je silno bolelo predobro mater, in ko je ugibala, s čim bi razveselila svoje božje dete, se spomni, da ima še krpico zlatožolte svile od kraljevega plašča svojega deda Davida. To mu

je poiskala in podarila mu tudi več koscev snežnobeke tkanine, ki jo je ravno šivala.

Jezušček je izrezljal iz belih koscev okrogle, zvezdnate cvetke, iz rumene svile pa manjše krožce, in jih pritržil sredi zvezdic, kar je bilo prav ljubko videti. Ker se je pa prim tem s škarjami malce ranil v prstek, da je prodrla kapljica rožne krvi, dobile so bele cvetke nežnordeč rob.

Nato je odhitel božji deček na prosto in raztrosil cvetke po polju in travniku, — da bi cvele ondi ne le po leti ampak tudi v hladnem zimskem času.

Volja božjega deteta se je izpolnila. Zato bo našlo pozorno oko ne le ob toplih poletnih dneh, ampak celo v zgodnjem pomladnem in poznem jesenskem času kako cvetočo marjetico kraj pota. Svetlo se blesti sredi suhih, porumenelih trav in bilk, kakor da je mali odsev one čudežne zvezde, ki je obstala nekoč nad betlehemskim hlevcem...

Mira

Noč je bila jasna in tako tiha in negibna, da se je skoraj slišalo, kako je mesečina polzela po spavajočih listih dreves ter curljala med vejicami in listjem dol na zeleni mah.

Ob gozdu je bil tolmun. Voda v njem je bila čista, mirna, kakor da je v pokojno snivajoči noči tudi sama zaspala in da sanja prelepe sanje.

V zrcalu tolmuna se je ogledovala luna. Tako lepa se je zdela sama sebi, da ji je okrogli obraz kar seval

od zadovoljstva ter se ji je v tihi sreči ves smehljala.

Ob tolmunu je sedela majhna žabica. Že v mraku je bila zlezla iz vode, sedla na obrežju v travo ter z velikimi, precej neummo se čudečimi očmi ogledovala gozd, ves s srebrom mesečine preplavljen, tiho okoli, v morju mesečine se kopajočo, okroglo luno visoko gori na neizmernem oboku neba — in drugo, tisti daljni luni povsem podobno spodaj v tolmunu. Tako zaverovana je bila v ogledovanje teh čudežev, da niti enkrat ni zakvakala.

Kar je v bližini nekaj zašumljalo. « Zajec bo », je pomislila žabica. « Ta mi ne stori žalega ». Ozrla se je z napeto izbočenimi očmi na okrog. A zajca nikjer in od nikoder. — « Ni zajček, kača bo. Ta me požre ».

Strbunk — je skočila žabica v tolmun, v velikem, plašnem zagonu daleč tja na sredo vode.

Površina vode se je zagugalala, zazibal se je val za valom, krog za krogom se je širil čez vse površje tolmuna. In z vodo se je vznemirila in zazibala podoba lune, razširila in razlezla se je po vsem tolmunu; v čudno spakodranih, molestno zvutih oblikah je odsevala iz plivkajoče vode.

« Glej, glej », je razmišljala prava luna visoko gori na nebesnem oboku, « tako majhna živalca, drobna žabica, pa mi je v trenutku popačila vso mojo zalo podobo ».

Pač kakor popačijo majhne napake, razvade in nečednosti najlepšo podobo, našo dušo.

Ježek

Mati mesi kruh. Mali Janček vedno sili k njej, ker hoče tudi on mesiti. « Beži, no ježek » pravi mati nevoljna.

V tistem času pa so se gočili čudeži bolj pogosto nego dandanes. Tako se je zgodilo tudi ob tej priliki. Komaj nazove mati sinka ježekom, že se deček res izpremeni v ježeka.

Jež pa nima mesta pri hiši. Zato je odšel tudi Janček-ježek v gozd, tam si izkopal pod votlo hruško jamo ter v njej prebival sedem let.

Za istim gozdom je bil grofovski grad. Zgodi pa se, da gre nekoč grof na lov in zablodi v gozdu. Dolgo išče pot, a je ne najde. Slednjic ga objame utrujenost in sede ravno pod ježekovo hruško. Grof počiva pod hruško, ježek-Janček pa si prične lepo živeti.

« Kaj pa ti, ježek? » ga vpraša grof. « Zakaj si tako vesel? ».

« Lahko sem vesel », mu odgovori ježek-Janček, « ker dobro vem, da vi brez moje pomoči ne pridete nikdar iz tega gozda ».

« Tako? Torej ti poznaš pot iz gozda? ».

« Do vašega grada vas spremitim, seveda, če mi dobro plačate, gospod grof ».

« Kakšno plačilo pa zahtevaš? ».

« Eno svojo hčerko mi dajte! ».

Dolgo sta se pogajala; slednjic je moral grof pa le privoliti v tako plačilo, ker drugače ni mogel iz velikega gozda. Ježek mu pokaže pot prav do doma.

Drugi dan pa prižvižga Janček-ježek že na vse zgodaj pred grofov grad. Prišel je na ogledi.

« Gospod grof! Dobro jutro! » kriči Janček-ježek pred gradom. « Po plačilo sem prišel. Dajte mi eno izmed svojih hčera! ».

Grof je bil pa svojim hčerkam že preje naročil, kaj naj napravijo, če pride ježek. Zato hitro zapro grajska vrata, odpro okna in opazujejo, kaj bode sedaj počel revček ježek.

Na grajskem dvorišču se je sprehajal velik petelin. Ježek Janček to vidi in mu skoči — smuk! — na hrbet! Petelin se prestraši in zleti z ježekom vred na okno, pri ka-

terem so stale grofove hčerke.

« Halo! gospodične grofičice! » se oglasi zdaj ježek na oknu s korajžnim glasom. « Sedaj se pa le hitro odločite, katera me vzame za moža! ».

« Še grofa ne maram, pa bi vzela ježa! » se oglasi najstarejša zaničljivo.

« Kralja čakam », de druga in se smeje.

« Jaz te pa vzamem za moža zato, ker si rešil mojega očeta », pravi najmlajša.

Grof zapreže v najlepši voz iskre konje, hčerka nevesta sede na voz, vzame ženina Janček-ježeka na krilo, in tako se odpeljejo k poroki. Komaj pa stopijo pred oltar, se ježek Janček strese in pri priči izpremeni v krasnega mladeniča.

Obe sestri to vidita in črv zavisti se oglasi v njunih srcih.

« Premlada si še za ženitev. Prepusti ga meni! » pravi najstarejša najmlajši sestrici nevesti.

« Jaz ga vzamem. Saj ti si še otrok », pristavi druga.

Janček pa vesel objame svojo nevestico in pravi:

« Ti si me rešila ježeve kože. Tebe vzamem za ženo in nobene druge ».

Ravno včeraj so končali veselo gostijo.

Otrok in zvezde

Razmišljam večkrat: Če bi bile vse svetle zvezde tam gori na nebu sami cekini in bi jih mogel z roko doseči, da bi si jih nabral po mili volji, kaj bi počel z njimi?

O, dobro vem, kaj bi storil.

Kupil bi si konjiča belca, mladega in iskrega, kakor da se je napil močnega vinca. In svetlo sabljo bi si kupil. Pa bi pojezdil na sovrage domovine, ki nas napadajo in nadlegujejo od vseh strani, kakor mi o večerih pripoveduje atek. Junaško kakor kraljevič Marko bi se bil z njimi, da bi za večne čase proslavil svoje ime.

Po zmagi nad dušmanini bi si sezidal s svetlimi cekini krasno cerkvico vrh gore, da bi počival v nji po smrti

skupno s konjičem belcem in s sabljico ostro in bridko.

Romalo bi ljudstvo od vseh vetrov na mojo gomilo in bi govorilo: « Tukaj počiva junak, ki je rešil domovino in nas kletega dušmanina. Večna mu slava ».

In kaj bi še storil s cekini?

Bratu Mirku bi kupil celo knjigarno. Naj bi jo imel, saj hoče zmerom le brati in brati.

In kaj bi še storil?

Sestrici Mileni bi kupil vse sladkarije, kar jih premorejo vse slaščičarne v mestu. Naj bi se jih vendar nasitila, ko jih pa nima nikoli dovolj. Navrh bi ji kupil vse blago v največji mestni prodajalni, ker hoče vsak hip imeti novo obleko. Naj bi imela! Saj bi bilo denarja dovolj; ne na

škafu, na kadi bi merili cekine.

In kaj še?

Avtomobil bi kupil očetu. Toži, da težko hodi v pisarno, ker ga noge bole. Naj bi se vsak dan peljal. Še jaz bi se peljal nekaj pota z njim, pa bi bil prej v šoli.

In še kaj?

Seveda! Kako pa bi mogel pozabiti mamico, ko bi bil vendar tako bogat? A kaj bi kupil mamici? Vem, kaj bi storil. Največje in najlepše cekine bi dal stopiti, preliti in prekovati ji v kraljevsko krono. Krono pa bi dal mamici. Naj bi jo nosila ona, ki je najboljša in najmilejša in kraljevske krone in kraljstva najbolj vredna...

zginile so zvezde in nebo se je razsvetlilo. Vendar to še ni bila prava barva. Šele po dolgem in neutrudnem motrenju je opazil Kim nekaj kar je bilo kakor prelivanje. Končno so se njegove oči privadile in zagledale kar je navadnim zemljanom prikrito. Prijatelji, ki so ga videli, kako je negibno sedel in kako se je zamaknil v nebo, so govorili, da se mu je duša ločila od telesa in se odšla sprehajati tja gor po nebu.

Delo je napredovalo počasi počasi, pretekli so meseci, pretekla leta.

Kim je sedel in slikal. In tako je prišel dan, ko mu je preostalo samo še eno, da bi ujel zadnjo barvno tenjo, ko iznenada ni videl ničesar več, ne nebes in ne okolice. Kim je oslepel in ko so ga naslednje jutro obiskali prijatelji, so ga našli mrtvega.

Sliko so odnesli k cesarju. Cesar je sklical učenjake in vprašal: « Kaj predstavlja slika? ».

Učenjaki so se na veliko posvetovali in odgovorili: « Čisto ništro ».

Ta čas je rekel kitajski vedež kanu: « Slavni korejski slikar je naslikal sliko. To sliko moramo dobiti za vsako ceno ».

Kan je takoj odposlal sla v Seul in cesar mu je prodal sliko za tisoč kešov; ker pa je moral mazati korejske ministre, je zneslo vse seveda šestdeset tisoč.

Korejski ministri so vsipali denar v svoje nenasične žepce in vpraševali: « Počemu vam bo ta traparija? ».

« Počemu? Prinesite vado! ». In ko je kitajski odposlanec približal vado sliki, se je poglala iz nje živa riba.

« Ali ste zdaj videli » je vprašal Kitajec. « Srečo svoje dežele ste prodali ».

Od teh časov Kitajska bogati, Koreja pa je revnejša in revnejša.

Umetnik

V Koreji je živel slikar, po imenu Kim Ton Čumi. Bil je slaven, a je sanjari, kako bi postal še slavnejši.

Zgodilo se je, da se mu je prikazal v spanju starec; imel je dolgo, belo brado in kakih osemdeset let. Ta starec mu je rekel:

« Po nebu teče reka. Sinja je ko nebo, prozorna pa ko najčistejši studenec na zemlji. Da jo zagledaš, glej sleherno noč v nebo in opazuj njegovo barvo. Kjer se končuje rdečkasti Orionov sij, jo boš opazil. Naslikaj jo in tvoja slika bo osrečila vso Korejo. Ti sam pa boš plačal podobo z življenjem ».

Kim se je prebudil in nestrpno čakal noči. Skrajna ni videj ničesar. Nebo je bilo temno in je kazalo na modro. Edino tam, kjer so se zvezde svetlikale ko rosne kaplje, je bilo svetlejšje, kakor da bi se razvlačevalo. Zatem je izšel v Orionovem odsvitu mesec.

L. Tolstoj

Slepec in mleko

Slepec je vprašal: « Kakšne barve je mleko? ».

« Mleko je belo kot papir », so mu odgovorili.

« Torej zašumi kot papir, če ga zmečkamo? ».

« Ne, mleko je belo kot moka! ».

« Torej se zmrvi pod prsti kot moka? ».

« Ne, je belo, tako belo kot jagnje ».

« Torej je mehko kot žamet, če se ga dotaknemo? ».

« Ne, je prav tako belo, kot je sneg bel ».

« Je torej mrzlo kot sneg? ».

In dolgo, dolgo je še slepec izpraševal, a nihče mu ni znal po vedati, kakšna je bela barva.

Pes in mačka

Pes je vprašal mačko: « Ali veš, zakaj se midva sovraživa? ».

Pes odgovori: « Ne vem. Ali ti veš? ».

Mačka pravi: « Jaz tudi ne! ».

Cigan in delo

Gospodar išče delavcev za svoje polje. Oglasi se tudi cigan. Ko so bili zbrani vsi skupaj, reče gospodar: Kdo od vas zna največ jesti? — Hitro se oglasi cigan: « Jaz, gospodar — jaz! » — Še dalje vpraša gospodar: Kdo od vas zna največ piti? — In zopet cigan: « Jaz, gospodar — jaz! » — A zdaj vpraša gospodar: Kdo od vas zna največ delati? — Cigan se pa potuhne in malo bolj tiho odvrne: « Gospodar, jaz sem že dvakrat govoril; zdaj bi bilo prav, da tudi kdo drug kaj reče! ».